

נדריס נ-ב

עניין: תורה מפוארה בכלי מכוער

מהרש"א ח"א

תורה מפוארה בכלי כו'. עיקר הך מלחמא מפורש פ"ק דתענית דלף ד"ס אין מתקיימין אלא זמני שדעתו שפלה ואיש הגאה ויפה דרכו להגיס דעתו כההוא עובדא דנזיר צפ"ק ועיין פירש"י פ"ק דתענית והתוס' כתבו שס הא דקאמר אילו הוה סנו הוי גמירי טפי פי' אס היו שונאים היופי היו חכמים ביותר עכ"ל כוונו ג"כ לזה דר"ל דודאי אין זה תלוי בטבע הבריאה שיהיה המכוער גמיר וסביר טפי מן הגאה ויפה אלא דה"ק אי הוה שונאין היופי ולא היו מגיסין דעתן מחמת יופיין הוו גמירי טפי מדשהתא וכן משמע הלשון אילו הוו סנו כו' מלשון שגאה ולא קאמר אילו הוו מכוערין הוו כו' ודו"ק:

מהר"ל חידושי אגדות

אף אורייתא וכו'. ופי' (ני ע"ב). אמרה ליה בת קיסר זה כמו שאמרו (תענית ו' א') על התורה שנמשלה למים מה מים מניחין מקום גבוה ויורדין למקום נמוך אף דברי תורה אינם נמצאים במי שנתגאה רק במי שמשפיל עצמו. ודבר זה בארנו במקום אחר באריכות כי הגאווה הוא מתיחס אל הגשמי, והתורה חכמה אלקית נבדלת אין ראוי למי שנפשו יש לו יחוס אל הגשמי, ולפיכך אמר

שהיופי היא מעלה גשמית שהיופי לגוף ואינו ראוי אל התורה ובארנו דבר זה במסכת תענית ע"ש. ולא יקשה לך הא דלעיל שאמר חכמת אדם תאיר פניו, שתראה מזה כי היופי ראוי לאדם השכלי, וכאן אמר אדרבא כי אין ראוי היופי לאדם שיש לו החכמה. כי אין זה קשיא כי מה שאמר חכמת אדם תאיר פניו דבר זה כמו שהיה אצל משה שנאמר בו כי קרן אור פניו, ואין היופי ההוא יופי גשמי רק אור נבדל שראוי לבעל שכל, כי החכמה היא אור בודאי אבל היופי שנאמר כאן הוא היופי הגשמי ואין זה גמור איר שדבר זה אין ראוי לחכמה, ודבר זה מבואר אין להאריך בו (*).

בן יהוידע

שם. ח"ל אף אורייתא קן. כ"ל צ"ד הטעם להורות כי דברי תורה אינן פ' שתמלא בהם דברים שהם סיפורים חילוניים, כמו ואחות לטון תמנע, ותמנע היתה פלגש, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וכו', וכיוצא במקראות אלו הרבה, שאין בנוסף לדרך, ואין גופם נאה לשמוע, הנה תוכס וקרבס מלא סודות ועניינים יקרים ונאים במאד מאד, ולכך ת"ח העוסק בתורה גופו שחור, ובקרב יס תורה יקרה, וחכמה גדולה ורבה מאד. וצוה יוצן הטעם שהחכמים נקראים בשם עינים, כמ"ש רז"ל ע"פ והיה אס מעיני העדה, היינו שהם דוגמת העינים אשר האור יולא מן השחור שבעינים, כן אור התורה יולא יותר מגוף שחור. ועוד כ"ל הטעם דהוה באורייתא הכי כדי ללמד מוסר לבעלי תורה, שיהיו ענוים ושפלים, שלא יתנאון, כי היופי מביא אס האדם לידי גאווה, וכמ"ס בריס מכלתין, באותו הנזיר שצא מן הדרוס. אי נמי משום דצוה ניכר תפארתה של תורה שזה החכם שחור ואינו נאה, ועכ"ל מחבבין אותו ביותר ונושקין ידיו ורגליו, ולמה, אלא בעבור הורה שבו, דאומרים עליו, אל הסתכל בקנקן אלא כמה שיש בו:

יערות דבש ח"א דרוש ד'

אמרו הטבעים כי כל מי שטבעו ממרה ירוקה ושחורה הוא עלול למושכלות, ומזג ירוקה ושחורה מורה בהכרת פניהם כחיושי בשר דל ורזה ופניהם כרכומי ושחור, ולכך אמרו דהתורה ומדע מצויים באנשים מכווערים, כי הוא מורה על מזג הנ"ל, אך זהו מפאת הטבעי שהוא מחמת המזל, אבל מי שהוא למעלה מהמזל ואין ענינו תלוי במזל, פשיטא שאין בכל זה ראייה, ואדרבא ודאי שגופו יותר כהיר בשחקים, וע"ז נאמר [קהלת ת. א] חכמת אדם תאיר פניו, ולכך הראשונים שהיו למעלה מהמזל היו בעלי תואר ויופי למאוד, אמנם כאשר גלינו בעו"ה ובאנו לידי הנהגת השמש וכוכבים, אנו נכנעים לאיכות הגוף ומזגו, ולכך צריך גוף ומזג עלול לחכמה, ולא תמצא אלא במזג הנ"ל שחורה וירוקה, והכרת פניהם ענתה שחורי וכרכומי, ולכך